

Anmärkningar till några svenska *Pissodes*-arter (Col., Curculionidae).

Av

THURE PALM

Under en tjänsteresa till Jämtland och Lappland i förra hälften av juni 1952 för undersökning av »snytbaggesskador» på skogsplantor visade det sig, att de primära skadegörarna voro att finna ej blott bland snytbaggar (*Hylobius abietis* L., *pinastri* Gyll. och *piceus* De G.) utan i nästan lika hög grad bland arter av släktet *Pissodes*. Det var i många fall högst allvarliga skador *Pissodes*-arterna förorsakat 2—5 dm höga tall- och granplantor genom att med snytet tätt genomstinga barken, företrädesvis på grenarna och de övre stamdelarna, så att den fläckvis nästan liknade ett såll. Dyliga skador på plantor, föranledda av skalbaggnas näringsgnag, äro i vårt land enligt Trägårdh (Sveriges Skogsinsekter, 2 uppl., 1939, p. 109—123) förut endast kända beträffande *Pissodes notatus* F. I Finland ha däremot även andra *Pissodes*-arter som fullbildade observerats skada barrträdsplantor (E. Kangas. Ann. Ent. Fenn. 1938, p. 1—20, 73—98).

Ehuru resan i främsta rummet gällde försök med förgiftade fångstbarkar som bekämpningsåtgärd mot plantskadegörarna, vilkas resultat här ej skall beröras, gavs dock även tillfälle att på plantor ute i fältet studera *Pissodes*-faunans sammansättning. På en bränd och nyligen kultiverad hyggesyta i Södra Arvidsjaur's revir förekom utmed en väg ett rikligt uppslag av självsådda tall- och granplantor av den ovan angivna storleken. Dessa plantor voro vid mitt besök så starkt skadade av *Hylobius* och *Pissodes*, att de flesta syntes dömda att dö. På ett 50-tal av dem insamlades samtliga *Pissodes*, uppgående till flera hundra exemplar, som till ungefär lika antal fördelade sig på *pini* L. och *Gyllenhali* Gyll. Mera sparsamt förekommo tre andra arter, nämligen *notatus* F. (2 ex.), *harcyniae* Hbst (1 ex.) och *validirostris* Gyll. (7 ex.). *Pissodes pini*, *Gyllenhali* och *validirostris* iakttogos kopulerande. *P. pini* och *Gyllenhali* anträffades på såväl tall- som granplantor, dock avgjort rikligast på de förstnämnda, *notatus* och *validirostris* enbart på tall samt det enda exemplaret av *harcyniae* på en granplanta med snytet instucket i barken.

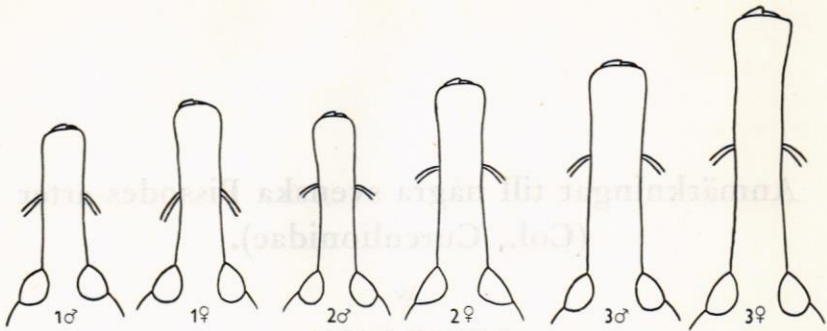

Fig. 1—3. Snytte och ögon hos 1. *Pissodes validirostris* Gyll. — 2. *P. Gyllenhali* Gyll. — 3. *P. pini* L. — Orig.

Av de uppräknade arterna utvecklas, såvitt man vet, *Pissodes pini* och *notatus* endast i tallstammar, den senare arten företrädesvis i plantor på tallhedar utom på Gotska Sandön, där den är vanlig också i stammar, *validirostris* i tallkottar, *harcyniae* i granstammar och *Gyllenhali* i granstammar och -stubbar, varur jag flera gånger kläckt arten. Man lägger då märke till, att arterna beträffande sitt näringsgnag ej äro lika bundna till visst trädslag eller bestämd trädedel som vid larvutvecklingen. På den ifrågavarande lokalen — och samma sak iaktogs även på andra platser inom Arvidsjaurns socken — var exempelvis *Pissodes Gyllenhali* som näringsgnagande skalbagge betydligt vanligare på tall- än granplantor. Nykläckta imagines av *P. validirostris* ha enligt Trägårdh (l. c., p. 121) observerats gnaga på gröna tallkottar men också på toppskott av gran. De synas emellertid ha en än mer växlande matsedel, emedan de nu också anträffades på tallplantor. I den trakt där undersökningen utfördes voro larver och puppor av *Pissodes notatus* vanliga i av svampen *Dasyscypha fuscanguinea* skadade tallhudsplantor. Att de fullbildade skalbaggar vid mitt besök ej anträffades näringsgnagande på plantor i större antal torde ha berott på att kläckningen då ännu knappast hade börjat. Sannolikt förhöll det sig på samma sätt med *Pissodes piniphilus* Hbst, som ej alls sågs på plantorna.

Av *Pissodes*-arterna beredde *validirostris* vissa svårigheter vid identifieringen på grund av handböckernas ofullständiga beskrivningar och kanske ej minst genom det oväntade att finna arten på skogsplantor. Därigenom fick jag först den uppfattningen, att det möjligen kunde vara fråga om en förut okänd art. Genom jämförelse av yttre kroppsdelar och genitalier hos dessa exemplar och hos sådana från andra platser i Sverige, som kläckts ur tallkottar, har emellertid kunnat fastställas, att Arvidsjaurns-arten tvevelsutan måste vara *validirostris*. Vid den undersökning, som i samband med bestämningen fick göras av

även de närstående arterna *pini* och *Gyllenhali*, framkommo ett par artskiljande yttre särmärken, som ej finnas omnämnda i mig tillgängliga handböcker men som synas vara av minst lika stort värde att känna till som däri upptagna karaktärer, vilka såsom beträffande färg och fjällbeklädnad ofta äro något varierande eller på avskavda exemplar svåra att iakttaga och därför mindre användbara.

Om man hos *Pissodes validirostris*, *Gyllenhali* och *pini* granskar ögon och snyte, finner man mellan arterna tydliga olikheter, såsom dessa framställas i teckningarna (fig. 1—3). Vid jämförelsen av snytena böra könen hållas åtskilda. Däremot synas ögonen knappast växla i form eller storlek hos ♂ och ♀ av samma art.

Hos *validirostris* är ögonens utsida, när skalbaggen betraktas ovanifrån, rätt starkt välvd, hos *pini* svagare och hos *Gyllenhali* nästan ej alls välvd.

Snytena äro av olika längd dels hos de skilda arterna, dels hos könen av samma art. Ett mått på skillnaderna erhålles, om man ser snytet ovanifrån, mäter längden i mittlinjen från ögonens framkant till käkarna och jämför denna längd med snytets bredd vid ögonens framkant. Då visar sig snytet hos *validirostris* vara ungefär 3 gånger så långt som brett, hos såväl ♂ som ♀. Hos *Gyllenhali* är motsvarande tal omkring 4 och hos *pini* cirka 4 hos ♂ och 4,5 hos ♀. Snytets längd är hos ♀ — relativt sett — alltid något längre än hos ♂, men i olika grad hos skilda arter. Hos *pini* är skillnaden störst (hos de avbildade exemplaren, som varit ungefär jämnstora, 1,24:1), hos *validirostris* minst (1,16:1), medan *Gyllenhali* i detta avseende intar en mellanställning (1,20:1).